भारतीय राज्यघटना

FYBA Semester 1 Paper 1 Summary

भारतीय स्वातंत्र्य

- १५ ऑगस्ट १९४७
- गोवा मुक्ती - १९६१ - पोर्तुगीज - केंद्रशासित प्रदेश - गो. दी. द. - १९८७ स्वतंत्र राज्य
- हैद्राबाद - १९४८ - निजाम
- काश्मीर - हरीसिंग
- जुनागड - नवाब

भारतीय संविधानाची वैशिष्ट्ये

- भारतीय राज्यघटना निर्मीतीची प्रक्रिया कधी सुरु झाली - १९४६
- भारतीय राज्यघटना कधी तयार झाली - २६ नोव्हेंबर १९४९
- कधी लागू झाली - २६ जानेवारी १९५०
- घटना दुरुस्ती कोणत्या कलमाच्या आधारे केली जाते - ३६८
- पहिली घटना दुरुस्ती किती साली झाली - १९५१ - सर्वात मोठी घटना दुरुस्ती - १९७६ - ४२ वी

- लवचिक आणि ताठर राज्यघटना
- अमेरिका - सर्वात ताठर - आधुनिक काळातील पहिली लिखित राज्यघटना - हमुराबी - बॅबेलोनिया - पहिली लिखित घटना
- इंग्लंड सर्वात लवचिक - अलिखित राज्यघटना
- भारत काही अंशी ताठर आणि बऱ्याच अंशी लवचिक
- सोव्हिएट युनियनची राज्यघटना - घटकराज्यांना फुटून निघण्याचा अधिकार
- भारतात एकच नागरिकत्व - देशाचे - अमेरिकेत दोन - देश आणि राज्य, स्वित्झर्लंड मध्ये तीन - देश, राज्य, शहर

भारताचे संविधान

उद्देशिका

आम्ही, भारताचे लोक, भारताचे एक सार्वभौम
समाजवादी धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य घडवण्याचा
व त्याच्या सर्व नागरिकांस :
सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक **न्याय** ;
विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रद्धा
व उपासना यांचे **स्वातंत्र्य** ;
दर्जाची व संधीची **समानता** ;
निश्चितपणे प्राप्त करून देण्याचा
आणि त्या सर्वांमध्ये व्यक्तीची प्रतिष्ठा
व राष्ट्राची एकता आणि एकात्मता
यांचे आश्वासन देणारी **बंधुता**
प्रवर्धित करण्याचा संकल्पपूर्वक निर्धार करून ;
आमच्या संविधानसभेत
आज दिनांक २६ नोव्हेंबर, १९४९ रोजी
याद्वारे हे संविधान अंगीकृत आणि अधिनियमित
करून स्वत:प्रत अर्पण करीत आहोत.

भाग	भारतीय राज्यघटनेचे भाग
1	भारताच्या प्रदेशाचे वर्णन
2	नागरिकत्व
3	मूलभूत हक्क
4	राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे - ४ अ - मूलभूत कर्तव्ये
5	संघराज्य
6	राज्ये
7	Part b states - repealed
8	संघराज्य क्षेत्रे
9	पंचायती - ९ अ - नगरपालिका ९ ब - सहकारी संस्था
10	अनुसूचित क्षेत्रे आणि जनजाति क्षेत्रे
11	संघराज्य आणि राज्ये यामधील संबंध

भाग	भारतीय राज्यघटनेचे भाग
12	वित्तव्यवस्था, मालमत्ता, संविदा (contracts) आणि दावे
13	भारताच्या राज्यक्षेत्रातील व्यापार, वाणिज्य आणि व्यवहारसंबंध
14	संघराज्ये आणि राज्ये यांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या सेवा १४ अ - ट्रायब्युनल्स
15	निवडणुका
16	विविक्षित वर्गासंबंधी विशेष तरतुदी
17	राजभाषा
18	आणीबाणीसंबंधी तरतुदी
19	संकीर्ण
20	संविधानाची सुधारणा
21	अस्थायी आणि संक्रमणकालीन विशेष तरतुदी
22	संक्षिप्त नाव, प्रारंभ, प्राधिकृत हिंदी पाठ व निरसने

अनुसूची क्र.	विषय
1	भारतातील घटक राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांची यादी
2	राष्ट्रपती, राज्यपाल, लोकसभा अध्यक्ष, न्यायाधीश यांचे वेतन आणि इतर तरतूदी
3	विविध पदांसाठीच्या शपथा
4	राज्यसभेतील जागांचे राज्यनिहाय वाटप
5	अनुसूचित क्षेत्र आणि जमातींसंबंधी तरतूदी
6	आसाम, मेघालय, त्रिपुरा आणि मिझोराममधील काही भागांसंबंधी विशेष तरतूदी
7	केंद्र सूची, राज्य सूची, समवर्ती सूची
8	मान्यताप्राप्त भाषांची यादी
9	काही कायद्यांची यादी - या कायद्यांना न्यायालयात आव्हान देता येणार नाही - पहिली घटनादुरुस्ती १९५१
10	पक्षांतरबंदी कायद्यासंबंधी तरतूदी - ५२ वी घटनादुरुस्ती १९८५
11	पंचायतींसंबंधी तरतूदी (73rd Amendment १९९२)
12	महानगरपालिकांसंबंधी तरतूदी (74th Amendment १९९२)

भारताचे शेजारी

- पाकिस्तानची घटना - १९५६
- श्रीलंका कधी स्वतंत्र झाली - १९७२

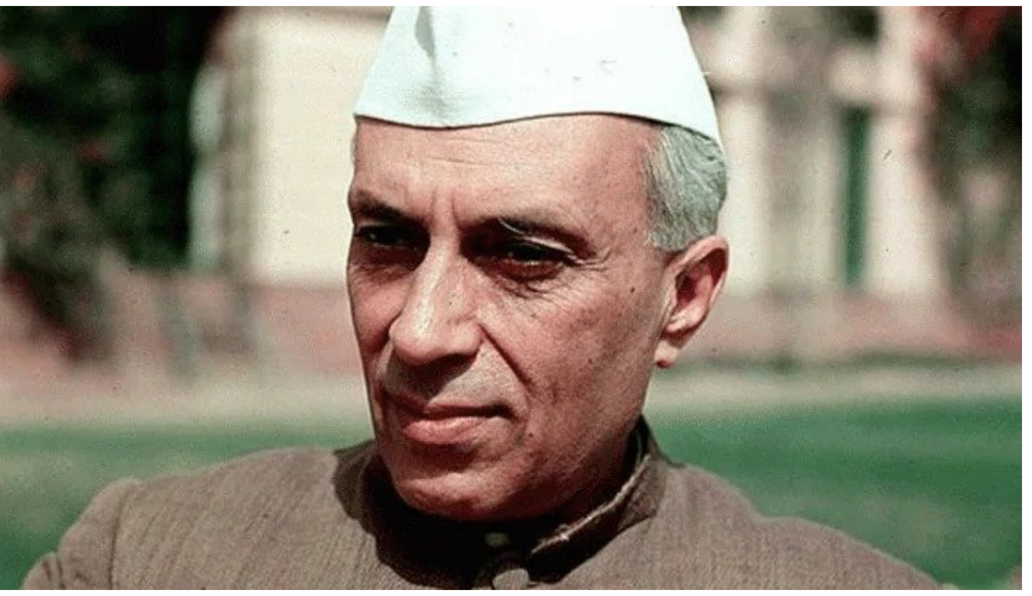

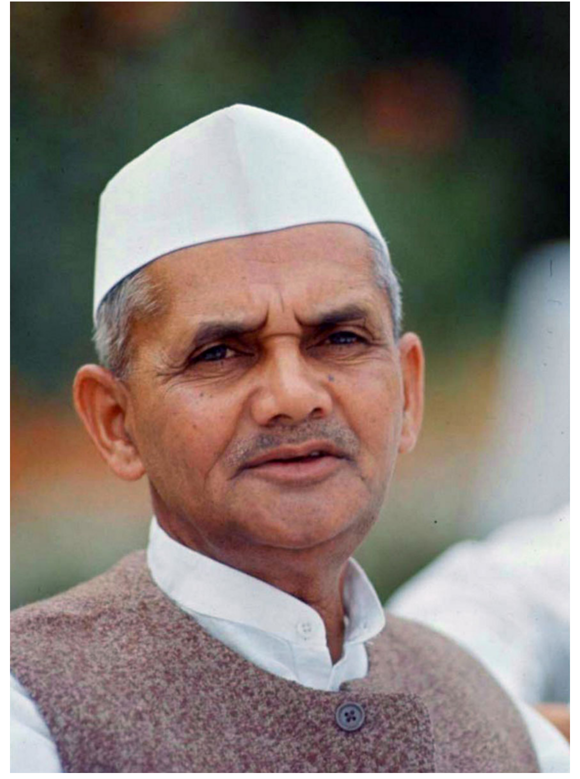

Morarji Desai

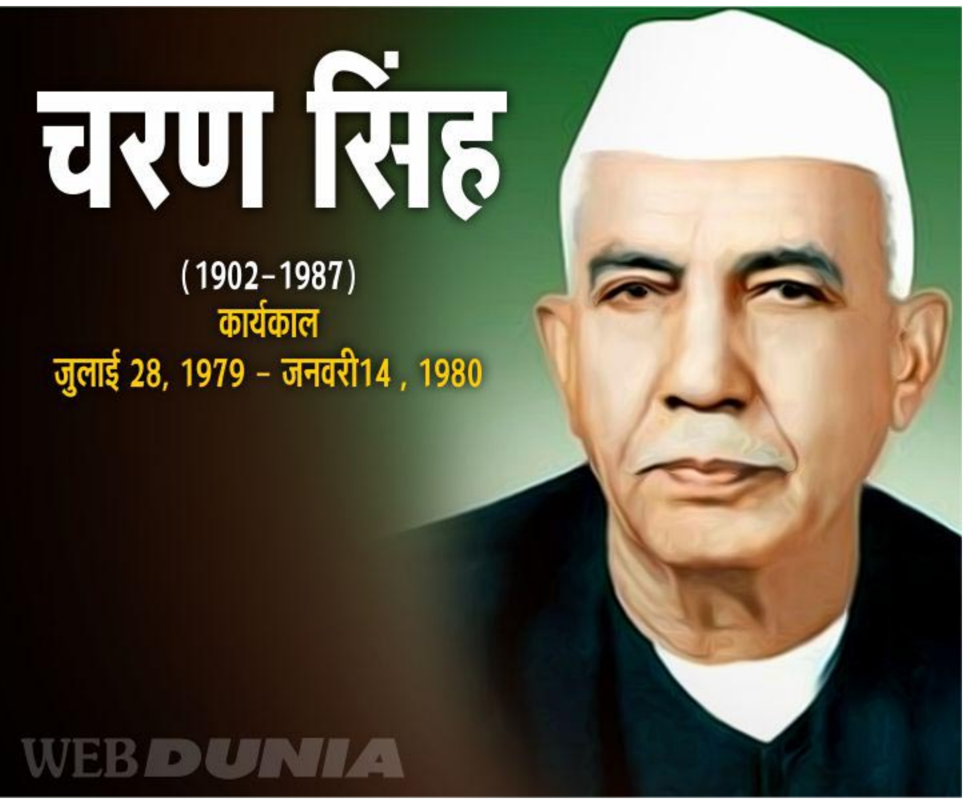
चरण सिंह
(1902-1987)
कार्यकाल
जुलाई 28, 1979 - जनवरी14 , 1980
WEBDUNIA

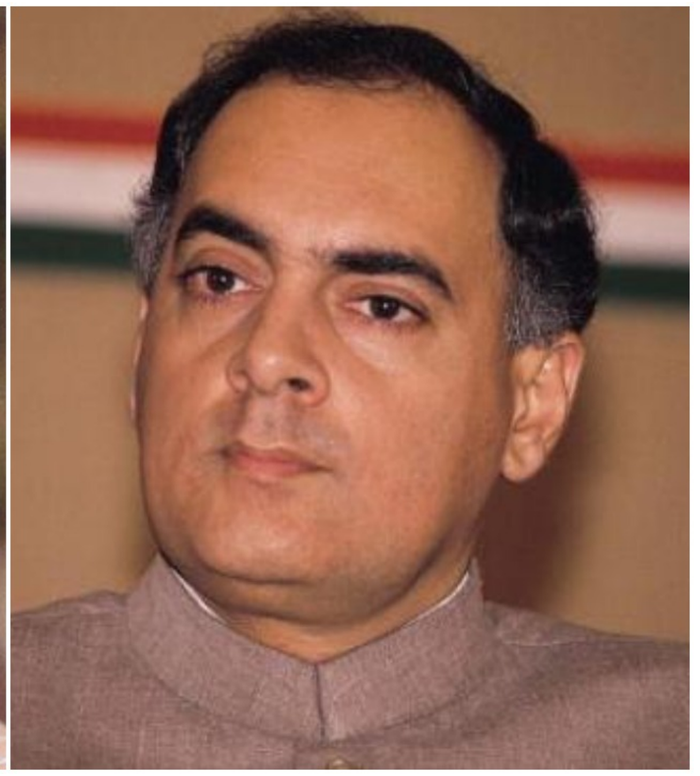

- माहितीचा अधिकार २००५
- अण्णा हजारे - हिंद स्वराज ट्रस्ट

संघराज्यव्यवस्था

- संघराज्य पद्धती - अमेरिका
- भारतातील संघराज्य व्यवस्था केंद्राकडे झुकलेली
- संघराज्यव्यवस्था मोठ्या देशांसाठी उपयुक्त

संसद

- लोकसभा - राज्यसभा - राष्ट्रपती
- ५४३ - २५० (२३३)
- लोकसभा - पहिले आणि कनिष्ठ सभागृह
- राज्यसभा - दुसरे आणि वरिष्ठ सभागृह
- लोकसभेची वर्षभरात तीन अधिवेशने

न्यायमंडळ

- न्यायालयीन पुनर्विलोकन - अमेरिकेतील न्यायाधीशांचा शोध
- सर्वोच्च न्यायालय
- उच्च न्यायालय
- जिल्हा न्यायालये
- शहाबानो खटला.

स्थानिक स्वराज्य संस्था

- शहरी आणि ग्रामीण
- महानगरपालिका, नगरपालिका
- जिल्हा परिषदा (महाराष्ट्रात ३६ जिल्हे परंतु ३४ जिल्हा परिषदा कारण मुंबई आणि मुंबई उपनगर हे शहरी जिल्हे - तिथे ग्रामीण भाग नाही.)
- पंचायत समित्या
- ग्रामपंचायती